

GLASBENI ATELJE TARTINI
ŠOLA ZA UČITELJE
Program za nadaljnje izobraževanje učiteljev violine in viole

POZITIVNI VPLIV GLASBE NA OTROKA

Katjuša Majcenič

Mentor: Dr. Katarina Kompan Erzar

Ljubljana, 2013

IZVLEČEK

Seminarska naloga je bila napisana v okviru programa za nadaljnje izobraževanje učiteljev violine in viole na Glasbenem ateljeju Tartini v Ljubljani. V njej sem poskusila predstaviti delček vseh informacij, ki sem jih prejela ob branju knjige Mozart za otroke, avtorja Dona Campbella, ki nam v knjigi predstavi številne informacije kako glasba pozitivno vpliva na otroka, v obdobju pred rojstvom pa vse do desetega leta starosti.

Avtor v svoji knjigi izrazi zanimanje za skrivnostne učinke glasbe. Prikaže nam, kako glasba pozitivno vpliva na možgane in bogati otrokovo življenje, kako je nenadomestljiva pri lažšanju stresa, kako pripomore k oblikovanju učnih navad, razumevanju matematike in lažjemu pomnjenju, kako poslušanje in ustvarjanje glasbe izboljšujeta govorno in slušno razumevanje, izražanje čustev, spodbujata ustvarjalnost ter navezovanje prijaznih medsebojnih odnosov. Predstavi nam tudi različne znanstvenike, glasbenike in pedagoge, ki so raziskovali in predstavili pozitivne učinke glasbe na otroka. Te podatke sem poskusila strniti in jih povzeti da jih boste lahko pri svojem delu in pozitivni vzgoji otrok uporabili tudi vi.

KLJUČNE BESEDE

Pozitiven vpliv glasbe na otroka, Mozart, razvoj otroka, sposobnosti, glasbena vzgoja,

KAZALO

1	UVOD	4
2	POZITIVEN VPLIV GLASBE NA OTROKA	45
2.1	KDO VSE JE RAZISKOVAL VPLIVE GLASBE IN KAKŠNI SO REZULTATI?	56
3	KAKO GLASBA VPLIVA NA OTROKA PRED NJEGOVIM ROJSTVOM?	7
3.1	POSAMEZNI PRIMERI ZGODB STARŠEV PREDSTAVLJENIH V KNJIGI, O DOJENČKIH IN MAJHNIH OTROCIH, KI SPONTANO KAŽEJO ZNANJE, KI SO GA LAHKO PRIDOBILI SAMO PRED ROJSTVOM:.....	8
3.2	IZBOR GLASBE, KI JO LAHKO POSLUŠATE V TEM ČASU (PO NAVEDBI AVTORJA KNJIGE):.....	9
4	POZITIVEN VPLIV GLASBE NA OTROKA V OBDOBJU OD ROJSTVA DO ŠESTEGA MESECA STAROSTI	910
4.1	IZBOR GLASBE, KI JO LAHKO POSLUŠATE V TEM ČASU (PO NAVEDBI AVTORJA KNJIGE):	1011
5	POZITIVEN VPLIV GLASBE NA OTROKA, V OBDOBJU OD 6. MESECA DO 18. MESECA STAROSTI	11
5.1	IZBOR GLASBE, KI JO LAHKO POSLUŠATE V TEM ČASU (PO NAVEDBI AVTORJA KNJIGE):....	14
6	POZITIVEN VPLIV GLASBE NA OTROKA OD 18 MESECEV DO 3 LET	14
6.1	GLASBENE IGRE:	15
6.2	IZBOR GLASBE, KI JO LAHKO POSLUŠATE V TEM ČASU (PO NAVEDBI AVTORJA KNJIGE):....	18
7	POZITIVEN VPLIV GLASBE NA OTROKA OD TRETJEGA DO ČETRTEGA LETA	1819
7.1	GLASBENE IGRE:	19
7.2	KDAJ JE PRIMEREN ČAS, DA OTROKA VPIŠEMO V GLASBENO ŠOLO?	2122
7.3	KAJ PRAVIJO STROKOVNJAKI?	22
7.4	IZBOR GLASBE, KI JO LAHKO POSLUŠATE V TEM ČASU (PO NAVEDBI AVTORJA KNJIGE):	2324
8	POZITIVEN VPLIV GLASBE NA OTROKA OD ČETRTEGA DO ŠESTEGA LETA	24
8.1	IZBOR GLASBE, KI JO LAHKO POSLUŠATE V TEM ČASU (PO NAVEDBI AVTORJA KNJIGE):	2526
9	POZITIVEN VPLIV GLASBE NA OTROKA OD ŠESTEGA DO OSMEGA LETA	26
9.1	IZBOR GLASBE, KI JO LAHKO POSLUŠATE V TEM ČASU (PO NAVEDBI AVTORJA KNJIGE):	2728
10	POZITIVEN VPLIV GLASBE NA OTROKA OD OSMEGA DO DESETEGA LETA	2829
10.1	GLASBENE IGRE:	3031
10.2	IZBOR GLASBE, KI JO LAHKO POSLUŠATE V TEM ČASU (PO NAVEDBI AVTORJA KNJIGE):	3132
11	SEZNAM OTROŠKIH PESMI	32

12	LITERATURA.....	3435
13	ZAKLJUČEK.....	3435

1 UVOD

Branje knjige Mozart za otroke, avtorja Dona Campbella se mi je zdelo izredno zanimivo in koristno za vse ki smo neposredno vpleteni v vzgojo in celostni razvoj otrok v izobraževalnih ustanovah ter tudi staršem, saj jim informacije, kako vključiti glasbo v otrokovo življenje, lahko zelo pomagajo spodbuditi otrokovo inteligenco, ustvarjalnost in splošno zadovoljstvo ter samozavest.

V pričujoči nalogi se bomo posvetili predvsem konkretnim napotkom in zbirkam glasbenih iger in glasbenih del, ki dokazano vplivajo na otrokov razvoj. Naloga zajema več poglavij, ki so razdeljena glede na starostna obdobja otrokovega razvoja in za vsako obdobje navaja kritične razvojne naloge, pri katerih ima glasba nezanemarljiv vpliv, ter seznam glasbenih del in iger, ki pridejo v poštev v posameznem razvojnem obdobju. Skozi celotno nalogo bomo tako spoznali otroka od predporodnega obdobja do starosti desetih let, ter vpliv Mozartove glasbe na temeljne značilnosti njegovega telesnega in psihičnega razvoja. Nalogo bomo sklenili s seznamom slovenskih glasbenih del, ki ga je zbrala in uredila Brina Jež Brezavšek.

2 POZITIVEN VPLIV GLASBE NA OTROKA

»Otroci so srečni, kadar poskakujejo, plešejo, ploskajo in pojejo z nekom, ki ga imajo radi. Glasba jih razveseljuje in zabava, pomaga oblikovati njihov umski, čustveni, socialni in telesni razvoj, obenem pa jih navdušuje in jim pomaga razviti spretnosti, ki jih potrebujejo za samostojno učenje. Ko otrok odrašča, je mogoče z glasbo izboljšati njegove socialne in intelektualne spretnosti. Z njeno pomočjo dobi otrok možnost izkoristiti vse svoje čustvene, intelektualne in duhovne zmožnosti, ter razumeti in izraziti to kar občuti. Skupno muziciranje lahko okrepi vezi v družini in skupnosti, ter ga poveže s kulturno dediščino.« (Campbel, 2004, str. 20) Otroka lahko nauči dobrih učnih navad, mu pomaga pri premagovanju naporov ob branju ali razumevanju matematičnih konceptov ter pri lažjem pomnjenju dejstev. Glasba krepi otrokovo

samozaupanje, izboljšuje njegovo samoizražanje, spodbuja njegovo ustvarjalnost in mu pomaga oblikovati dejaven, radoveden in neodvisen um. Ker ima močan učinek na našo dušo in telo, je v dobri glasbi mnogo več, kot lahko zazna uho. Če jo pametno uporabljamo, lahko ustvari zdravo in spodbudno okolje za otroka in obogati njegovo rast in razvoj.

Avtor v svoji knjigi ugotavlja da, (v neosebni obliki) zavestna uporaba glasbe v življenju otroka, lahko:

- spodbuja razvoj otrokovih možganov v maternici in zgodnjem otroštvu,
- pozitivno vpliva na njegovo sposobnost za čustveno zaznavanje, in to že takrat, ko je še v maternici,
- zniža raven čustvenega stresa oziroma telesne bolečine,
- izboljša otrokov motorični razvoj, olajšate učenje plezanja, hoje, poskakovanja, učenje teka,
- izboljšate njegove jezikovne sposobnosti, njegovo besedišče, izražanje in komuniciranje,
- mu predstavite širši svet čustvenega izražanja, ustvarjalnosti in lepote,
- izboljšate njegove socialne sposobnosti,
- izboljšate njegovo branje, pisanje, matematične in druge intelektualne sposobnosti, pa tudi njegovo sposobnost za pomnjenje.

2.1 Kdo vse je raziskoval vplive glasbe in kakšni so rezultati?

- Raziskovalec M. J. LaFuente je razvil poskusni program za predporodni pouk, ki se začne v 28. ali 30. tednom nosečnosti. Takrat začnejo matere poslušati posnetke – od durovih trozvokov do bolj zapletenih akordov. V mesecih po rojstvu so ti otroci mnoga pozitivna vedenja – vključno s čebljanjem, sledenjem s pogledom, koordinacijo oči in rok, spoznavanjem predmetov, posnemanjem izrazov obraza, splošno koordinacijo motorike in držanjem stekleničke z obema rokama – razvili občutno prej kot skupina dojenčkov, ki glasbe ni poslušala.
- V osemdesetih in devetdesetih letih 20. stoletja so si pedagogi, glasbeniki in znanstveniki začeli zastavljati vprašanja, kako glasba vpliva na kompleksne sisteme v možganih in telesu, kako lahko izboljšuje spomin, zmanjšuje stres in

poveča motorične sposobnosti. Zakaj povzroča različne odzive odvisne od tega, ali je poslušalec mlad ali star, sedi sključeno ali vzravnano, posluša glasbo zjutraj ali zvečer? Glasbene revije po vsem svetu so začele objavljati študije, ki so dokazovale, da glasba dobesedno spreminja strukturo razvijajočih se možganov plodu. Spoznali so, da dojenčki prepoznavajo in imajo raje glasbo, ki so jo prvič slišali že v materinem trebuhu, da majhni otroci, ki so deležni redne glasbene vzgoje, dosegajo boljše rezultate na inteligenčnih testih, da že samo pol ure glasbene terapije izboljša otrokov imunski sistem in da glasba lajša stres, pospešuje socialne stike, spodbuja jezikovni razvoj in izboljšuje otrokove motorične spretnosti, ter, da možgani odraslih glasbenikov kažejo večjo skladnost EEG (možganskih valov) kot možgani neglasbenikov – in se celo anatomsko razlikujejo, če so se začeli učiti glasbo pred sedmim letom starosti.

- Mozartovo glasbo in vpliv zvoka na razvoj možganov je v šestdesetih in sedemdesetih letih 20.st. v svojih raziskavah obravnaval tudi Alfred Tomatis, ki mu je uspelo dokazati, da poslušanje določenih filtriranih zvokov, zlasti zvokov Mozartove glasbe ali zvokov materinega glasu, vpliva na možgane tako, da izboljša slušne in govorne sposobnosti, čustveno zdravje in miselno prožnost.
- V zadnjih desetletjih pa so znanstveniki opravili veliko raziskav, v okviru katerih so predvajali Mozartovo glasbo in ugotovili, da lahko njegova glasba začasno poveča prostorsko zavedanje in inteligenco, izostri poslušalčevo koncentracijo, okrepi bralne in govorne spretnosti pri otrocih, ki imajo reden glasbeni pouk, izboljša dosežke tistih učencev na šolskih testih, ki pojejo ali igrajo na glasbilo.
- V naslednjem delu naloge pa se bomo posvetili posameznim razvojnim fazam in pri vsaki poudarili pomen glasbene vzgoje ter dodali seznam primerne glasbe.

3 KAKO GLASBA VPLIVA NA OTROKA PRED NJEGOVIM ROJSTVOM?

Slika 1: Nosečnica

Obstajajo znanstveni dokazi, da lahko začnemo z otrokom komunicirati in se povezovati celo pred njegovim rojstvom. Eden izmed teh je na primer, da se plod med 28. in 30. tednom nosečnosti zanesljivo odziva na zunanje zvoke s spremembami srčnega utripa (zelo glasni zvoki, utrip pospešijo medtem ko novi zvoki za kratek čas plodov utrip upočasnijo) in z gibanjem (npr. brce ob glasnih izvedbah glasbenih del).

Uho je prvo čutilo, ki se razvije v maternici, slušni sistem pa začne delovati že 3 do 4 mesece pred rojstvom. Plod si v maternici zaradi hrupa lahko celo zatisne ušesa! Ob rojstvu otroka pa je prav slušni organ njegovo najbolj razvito čutilo. Dejstvo, da otroci že v maternici poslušajo, se učijo iz glasbe in zvokov ter si jih zapomnijo, je za številne raziskovalce dokaz, da lahko poslušanje glasbe pred rojstvom izkoristimo za otrokov hitrejši razvoj. Če nedonošenčku zdravniki predvajajo klasično glasbo, hitreje pridobiva na teži. Predvajanje 60 minutnih posnetkov z uspavankami in pesmicami pa povprečno za 5 dni skrajša bivanje nedonošenčkov in otrok s prenizko porodno težo v porodnišnici. Znanih je tudi veliko zgodb o na smrt bolnih dojenčkah, ki so jih že odklopili z naprav za oživljanje, nato pa so jih rešili ker je zdravnik, eden od staršev ali sorodnik, dojenčka vzel v naročje, ga zibal in mu pel. Zvoki, ki jih povzročate, glasba, ki jo igrate, besede, ki jih govorite med nosečnostjo, pesmi, ki jih požete,

udarjanje z nogami, trepljanje po trebuhu, vse to lahko vašemu še nerojenemu otroku pošilja sporočila ljubezni in spodbude. Petje namreč pošilja v vaše mišice in kosti poživljajoče tresljaje, ki dajo energijo tako vam kot otroku, prav tako izboljšuje dihanje, ter s tem otroku omogoča večji dotok hranljivega kisika. Nosečnice pravijo, da ob petju čutijo, kako njihovi še nerojeni otroci sodelujejo s skladnim in spontanim gibanjem.

Glasba, ki sprošča vas, lahko, že skoraj od vsega začetka tolaži in vzgaja tudi vašega otroka na neposreden fizičen način. Če otroka pred rojstvom navajate na določene zvoke, je lahko po rojstvu posebno občutljiv na te zvoke, lahko jih prepozna in celo goji do njih posebno nagnenje. Tako nekateri novorojenčki jasno prepoznavajo in imajo raje glasbo, ki so jo med nosečnostjo poslušale ali pele njihove mame.

3.1 Posamezni primeri zgodb staršev predstavljenih v knjigi, o dojenčkih in majhnih otrocih, ki spontano kažejo znanje, ki so ga lahko pridobili samo pred rojstvom:

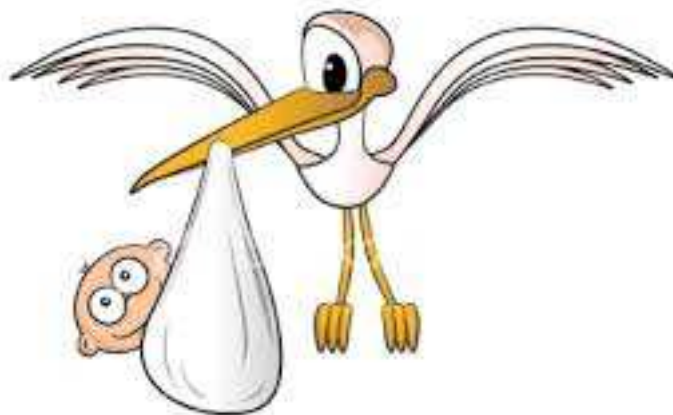
- Starša 18 mesečnega otroka poročata, da je njun sin med jutranjim vstajanjem začel peti melodične odlomke Beethovnovne *Pastoralne simfonije*. Mati je kasneje povedala, da je med nosečnostjo večkrat na dan poslušala to skladbo.
- Primer mame, ki opisuje hčerkino izjemno znanje matematike, kar so pripisali poslušanju Bachove mirne, logične in simetrične glasbe v predporodnem obdobju.
- Glasbena pedagoginja, mati sina, pri katerem so prepoznali izjemen glasbeni posluš, pripoveduje, da je sin v maternici in po rojstvu poslušal Vivaldijev *violinski koncert v a-molu*. Pri šestih tednih je vsakokrat, ko ga je zaslišal, začel izgovarjati samoglasnike, kar so zlahka prepoznali kot uvodno temo prvega stavka. Ko je začel hoditi v šolo, je po nekaj tednih izjavil, da šolski zvonec zveni kot ton 'A', preverili so in imel je prav.
- Violinistka, ki je bila pred zaključkom magistrskega študija glasbe, je ugotovila, da je noseča. Na violinskem recitalu, v sedmem mesecu nosečnosti, sta z možem, glasbenikom med drugim izvajala sonati Cesarja Francka in Aarona Coplanda. Mnogo let kasneje, je hči, ki je sledila materinim stopinjam, za svoj violinski recital izbrala isti sonati, za katere je trdila, da se ju je tako

zlahka naučila, kot bi ju instinktivno že poznala, ne vedoč, da se ju je naposlušala že pred rojstvom.

3.2 Izbor glasbe, ki jo lahko poslušate v tem času (po navedbi avtorja knjige):

- *Dvanajst variacij na pesem 'Oh, kako je to hudo...'*, K. 265. (fr. ljudska – W. A. Mozart)
Otroka in vas bodo razvedrile, prav tako pa bodo spodbujale razvoj možganov rastočega otroka.
- *Kvartet za flavto v C-duru Andantino*, K. 171, 285b.
Lahkotna, živahna in sveža glasba gre zlahka v uho in je izvrstna skladba za vašega razvijajočega se otroka.
- *Simfonija št. 25 v g-molu*, K. 183, II Andante.
V tej simfoniji Mozart uporablja popolno temo 'zaspi', ki jo melodija čudovito oriše. Ob večerih, ko se vaš otrok noče umiriti, mu zavrtite to glasbo, hkrati pa vsakokrat, ko zaslišite temo, zapojte ali izgovorite 'zaspi'!

4 POZITIVEN VPLIV GLASBE NA OTROKA V OBDOBJU OD ROJSTVA DO ŠESTEGA MESECA STAROSTI

Slika 2: Dojenček in štoklja

Svet zunaj maternice je za novorojenčka zelo drugačen. V prvih mesecih življenja je pozoren na prijetno utripanje vašega srca ob njegovem telesu, pomirjujoče višanje in

nižanje glasu staršev, visoke, jasne zvoke sonat in otroških pesmic, na katere je bil tako zelo pozoren v prvih mesecih življenja. Vsi ti poznani zvoki bodo pregnali njegovo zaskrbljenost in mu dali vedeti, da je tudi ta svet spodbuden in varen.

Predstavljam vam nekaj zanimivih podatkov, ki jih v knjigi navaja avtor:

- Da dojenčki ob rojstvu organsko zaznavajo višino tona, glasnost, melodijo in ritmično strukturo glasbe,
- da otrok, star 2 meseca posluša glasbo pozorneje kot druge zvoke,
- do bo otrok, ki ste ga seznanili z glasbo že v maternici, pri štirih mesecih in pol vedel, kje se končajo znane fraze v Mozatrovem menuetu, in bo opazil, ali so fraze 'nepravilno' prekinjene,
- da otrok pri petih mesecih zazna razliko med sosednjimi tipkami na klavirju,
- da otrok pri šestih mesecih pokaže, da ima raje glasbo, ki je napisana v lestvicah kulture, v kateri se je rodil.

4.1 Izbor glasbe, ki jo lahko poslušate v tem času (po navedbi avtorja knjige):

- Variacije na temo '*Oh kako je to hudo...*' K, 265. Če ste svojemu otroku pred rojstvom predvajali te variacije, so gotovo postale ene izmed njegovih najljubših skladb.
- *Andante iz 25 simfonije v g-molu*, K 183. To je skladba, ki vabi h govorjenju, petju ali recitiranju.
- *Andante sostenuto* iz Violinske sonate v C-duru, K. 296. To je nežna uspavanka, ki bo vašega otroka pomirila.
- *Bitje srca*.

5 POZITIVEN VPLIV GLASBE NA OTROKA, V OBDOBJU OD 6. MESECA DO 18. MESECA STAROSTI

Slika 3: Dojenček

Približno v času, ko se otrok nauči brez težav sedeti in pridobiva nadzor nad mišicami, se začneja tudi telesno odzivati na glasbo. Občutke, ki mu jih vzbudi glasba izraža s poskakovanjem, mahanjem z rokami oz. z ritmičnim gibanjem zgornjega dela trupa. Pri osmih mesecih lahko poskusi ploskati, po prvem rojstnem dnevu, pa se odziva še bolj domiselno: ob glasbi kima z glavo, premika kolena naprej in nazaj, dela počepe, se ziba ter čeblja, vendar se še vedno ne giblje v ritmu glasbe in še ne poje uglašeno. Kljub temu, pa lahko obvlada glasbeni ritem že pri osemnajstih mesecih.

V tem obdobju lahko zvok in ritem pomagata otroku, da se nauči usklajevati telo in možgane. Med tem ko bo poskakoval, kimal, se zibal in skakal, bo preučeval delovanje telesa, vadil usklajeno premikanje različnih delov telesa in celo načrtoval gibanje, ki ga bo nato izvedel. Njegovo gibanje z zunanjim zvokom, lahko povezujete tako, da ga vzamete v naročje in plešete z njim ob glasbi, na katero se je prej zibal, ali mu med previjanjem začnete premikati noge, kot bi vozil kolo, ploskate z njegovimi rokami v ritmu vaše pesmi, lahko se igrata ples, kjer 'okamenita', in nato spet plešeta, med tem ko predvajate in ustavljate vajin najljubši posnetek. Na tak način boste še naprej simulirali možganske centre, odgovorne za ohranjanje ritma pri hoji, govoru in logičnem mišljenju, ter mu pomagali preučevati delovanje njegovega telesa s pomočjo glasbe.

Ko otrok začne z zanimanjem prijemat in preiskovati predmete, mu dajte predmete, ki ustvarjajo glasbo ali se oglašajo. Npr. ropotuljice, glasbene igračke, žlice, s katerimi lahko udarja po ponvah. Naredite ali kupite lahko tudi različna glasbila, s katerimi se bosta igrala – zvončke, tamburine, ropotulje, buče, bobne... Morda je razbijanje, ki ga lahko ustvarijo res neznosno, vendar otrok tako začenja razvijati občutek za ritem. Če se otrok začne smehljati in zibati ob glasbi, ki jo sliši, si ga tu in tam posadite v naročje in se zibajte z njim ali pa mu pomagajte, da se bo trepljal po kolenih ali ploskal v ritmu. Te vrste 'iger' mu pomagajo uriti koordinacijo. Kadar čebnja lahko posnemate njegove glasove, nadaljujete z ritmično recitacijo in ob tem ploskate, plešete ali se zibate. Vaš otrok naj vas ob tem opazuje, ali pa ga držite v naročju. Take recitacije, otroške pesmi in izštevanke pomagajo usklajevati otrokove telesne gibe in motorične funkcije, ker delujejo na središče za ravnotežje.

Ker otrokov motorični razvoj ne poteka enakomerno, ampak s počasnimi in hitrimi napredki, traja nekaj časa, da se um in telo končno začneta usklajevati. Ko se otrokovo uho reši potrebe po nenehni skrbi za nadzor ravnotežja in gibanja telesa v prostoru, ter se usmeri k drugim pomembnim nalogam, kot sta poslušanje in razumevanje besed, je zanimivo opazovati, kako njegov glasbeni razvoj napreduje hkrati z razvojem jezikovnih spretnosti. Če otrok sliši veliko glasbe, je možno, da se bo prej naučil peti kot govoriti. Pri šestih, sedmih meseceh, se lahko poigrava z višino tona, ko govori ali poje samemu sebi v posteljici. Ob prvem letu starosti, nekako v času, ko otrok začenja hoditi, pa bo najbrž začel uporabljati tudi prve prepoznavne besede kot so: račka, kuža, muca, roža in podobne, ki prevladujejo v otroških pesmicah. Petje, recitiranje in ritmične igre lahko povečajo otrokov besedni zaklad, hkrati pa urijo njegove motorične spretnosti. Najboljše pesmi so kratke, preproste, s ponavljajočimi se rimami, verzi in zapete v nekoliko višjem glasovnem območju. Ker otrok te pesmi dojema kot igro, je motiviran za poslušanje učenje in petje. S tem lahko izboljšamo njegovo besedno izražanje, sposobnost za razločevanje pomena besed, bralne sposobnosti... Vsi ti dokazi nas pozitivno prepričujejo, kako koristno je, da glasbo vključimo v otrokovo vsakodnevno življenje. Eden od najlažjih načinov je, da si izmislite pesmi o vsakdanjih opravilih, pri tem pa pazite, da bo ritem enakomeren in da bodo verzi v rimah. Za mnoge malčke so lahko prehodi med posameznimi opravili težavni, zato jih lahko omilimo z glasbo. Pred spanjem, ki je

navadno najtežavnejši prehod, si izmislite pesmico podobno tej, ki jo v knjigi navede avtor:

Pravljic čas, pravljic čas,

pojdi zdaj z menoj,

Pravljic čas, pravljic čas,

to je tvoj čas z menoj.

Pridi sem in pesem poj,

jaz pa grem s teboj.

Pravljic čas, pravljic čas,

katero slišal boš nocoj?

Da bi pomirili otroka po zelo živahni dejavnosti, mu lahko zavrtite Mozartov *Rondo-Allegro ma non troppo* in *Serenade št. 9 v D-duru*, K. 320. Rondo ponavlja melodijo, vmes pa so variacije, ki bodo otroka očarale in pomiril se bo, ne da bi se tega sploh zavedal. Mozartov *Andantino iz Kvarteta za flavo v C-duru*, K.171, 285b je mirna in prijetna skladba, ki bo sprostita vso družino. *Menuet iz otroške simfonije* Leopolda Mozarta bo vse skupaj malce poživil – glasba postaja vedno hitrejša, tako da se lahko zibate, prestopate, plešete in igrate. Pred spanjem zavrtite orgelsko priredbo variacij na temo pesmi '*Oh, kako je to hudo*', saj nizki zvoki ustvarjajo prijetno, mirno ozadje. Ker otrokove možgane in telo spodbujajo najrazličnejši glasbeni žanri, kot tudi pesmi v drugih jezikih, ni nujno, da poslušate samo klasično glasbo ali otroške pesmice. Izbirate lahko med najrazličnejšimi glasbenimi posnetki, oziroma še bolje, da glasbo ustvarjate z otrokom kar sami in otroku pokažete, kako radi jo imate.

5.1 Izbor glasbe, ki jo lahko poslušate v tem času (po navedbi avtorja knjige):

- Menuet iz *Otroške simfonije* Leopolda Mozarta vas skupaj z otrokom vabi k izštevanki ali skrivalnicam, Delo je kot nalašč za razigrano igro.
- *Nemški ples št. 2*, K. 605. Čarobnost teh plesov naj postane del otrokove igre in plesa, medtem ko se giblje in ziblje.
- *Rondo – Allegro ma non troppo iz Serenade št 9 v D-duru*, K. 320. Ob skladbi plešite, se nežno zibajte ali mirno igrajte z otrokom.
- Mozartov *Andantino iz Kvarteta za flavo v C-duru*, K.171, 285b je mirna in prijetna skladba, ki bo sprostila vso družino.
- *Adagio (III) iz Godalnega kvarteta št. 20 v D-duru*, K. 499. Tiha glasba bo počasi umirila otrokove misli in telo.
- *Variacije na temo 'Oh kako je to hudo...'* K, 265. izvedene na orglah, bodo vašega otroka mirno ponesli v svet sanj.

6 POZITIVEN VPLIV GLASBE NA OTROKA OD 18 MESECEV DO 3 LET

Slika 4: Dojenček in medvedek

V tem času, vašemu malčku ni več treba biti nenehno pozoren na telesne dejavnosti, kot je učenje hoje, saj se je že naučil plaziti, hoditi, plesati, teči, plezati, metati žogo... Ker so njegove motorične sposobnosti zelo napredovale, lahko vso pozornost nameni na druge plate življenja. Otrok v tem obdobju postaja sposoben razmišljati in se odzivati na predmete, osebe ali simbole, tudi če tisti hip niso navzoči. Sposoben se je spomniti preteklih čustev in izkušenj, ter zaradi njih spremeniti svoje vedenje oz. dejanja. Zanj je zelo pomembno gibanje, najboljše gibanje pa spodbuja prav glasba.

Če se z otrokom gibate v ritmu, mu bo to pomagalo uskladiti gibe in motorične funkcije, okrepiti zavest o delovanju njegovega telesa, ter izboljšati koordinacijo in ustvariti pozitivno predstavo o telesu.

6.1 Glasbene igre:

Ko vaš otrok dopolni dve leti ali nekoliko kasneje, se lahko začnete z njim igrati razne glasbene igre, ki poudarjajo enakost ali različnost višine tona, ritma, intenzivnosti, trajanja in barve v glasbi – vse to so tudi značilnosti človeškega glasu.

- Na klavirju ali ksilofonu lahko na primer udarite določen ton, nato pa enakega ali drugega zaapojete. Otrok naj vam pove ali sta zvoka enaka. Če ima prav, mu na klavir zaigrate kak igriv zvok, npr. 'ding-ding-ding', fanfare ali kaj podobnega. Če se zmoti, se zasmeyte in igro ponovite.
- K aktivnemu poslušanju bodo otroka spodbudile otroške izštevance in pesmice, kot je pesmica *'Ringa-ringa raja'*. S ponavljanjem se jih bo naučil in končno začel tudi sam peti, vendar bo zdaj odkril tudi obilico novih besed in to v obliki, ki mu bo pomagala, da si jih bo zapomnil. Na splošno velja, da bolj dramatično kot pojete, bolj dejavno otrok posluša in več besed si zapomni. Med prvim in tretjim letom starosti, se bo tako z veseljem učil črk iz pesmice *'Priletela muha na zid'* in številke iz pesmic *'Tri ptičice'* ali *'Kaj sem prislužil'*. Da bo otroku takšno učenje še bolj zanimivo, si lahko pri petju pesmi pomagata z otroškimi lutkami ali s spremljavo preprostih glasbil, kot so ksilofon, zvončki ali palčke. Na tak način boste spodbujali tudi njegove slušne sposobnosti.
- Ko je otrok v drugem letu starosti, lahko urita izražanje in sicer tako, da se igrata 'odmev', kjer vi zapojete en verz priljubljene pesmi, otrok pa ga ponovi, nato zapojete dva verza, on pa zopet za vami ponovi, oz. obratno.
- Marsikatero dejavnost ga lahko naučite s pomočjo ritma. Npr. če ga boste učili v ritmu šteti stopnice, medtem ko bo stopal do babičinih vrat, oziroma recitirati svoj naslov v pesmici, ki ste si jo izmislili, bo to dejavnost obvladal prej, kot brez uporabe ritma. Telesna izkušnja, ki jo omogoča ritem besed, otroku pomaga razvijati občutek za jezik. Na tak način je učenje lahko zabavno in prijetno. Otroka spodbujajte, da se bo ob otroških pesmicah in izštevankah

gibal ritmično, poleg tega pa mu lahko s ploskanjem pokažete ritem besed, ki jih pozna in uporablja. Npr. : 'Lahko ti zaploskam svoje ime – Katjuša.' Nato recite 'Ka-tju-ša' in zaploskajte ob vsakem zlogu. Potem naj otrok ploska ritem, medtem, ko vi izgovarjate besedo. Če je zelo majhen ga lahko primete za roke in mu sprva pomagate. Nato lahko zaploskata otrokovo ime, potem poskusita druge priljubljene besede, kot so fan-tek, ja-bol-ko, sla-do-led, ba-na-na, ku-ža, mu-ca.

- Otroka pripravite do tega, da bo pozoren tudi na zvoke iz okolice, npr. na sprehodu. Te zvoke lahko doma zopet poustvarite, otrok pa jih naj poskuša prepoznati. O različnih zvokih se z otrokom pogovarjajte in jih primerjajte s tistim kar slišite, na primer: 'Zvok piščali je visok. Kaj ima še visok zvok? Ali znaš ustvariti tak zvok?'
- Z otrokom lahko ustvarjata glasbo skupaj in na tak način z njim delite tudi svoja čustva. Začnete lahko tako, da plešete medtem ko on udarja ritem na svoj otroški boben, ali pa bobnate sami, medtem ko on pleše in poskakuje okoli vas. Če je dovolj star, mu lahko dajete razna navodila, kot so: 'Stoj!', 'Hitreje!' in 'Nazaj!'. To pripomore k zanimivosti igre. Če imate dva bobna ali dva na okrog obrnjena kuhinjska lonca, se lahko odzivata drug na drugega: zaigrajte ritem, otrok pa nanj odgovori. Nato odgovorite vi ali pa ponovite njegovo bobnanje. Bobnanje in gibanje v ritmu, sta čudovita načina za sproščanje odvečne energije.

Ne glede nato, kakšne dejavnosti ste izbrali za ostrenje otrokovega sluha in razuma, mora biti bistvo poslušanja veselje, ne pa učenje. Kadar je v ospredju veselje, je otrok zbran in natančen.

Ko se bo otrok približeval tretjemu letu, pa ga lahko odpeljete na pravi glasbeni nastop, namenjen otrokom. Med opazovanjem dirigenta, ki vodi orkester ali inštrumentalistov, bo doživel silovito glasbeno, čustveno in estetsko izkušnjo. Ljubezen do ustvarjanja glasbe je čustvo, ki ga je treba spoštovati, otroci pa naj se ga naučijo razumeti. Vendar pa lahko pri teh letih naval nepričakovanih čustev otroka spravi iz ravnovesja. Skozi ta težavna obdobja mu lahko pomaga glasba. Avtor v knjigi navaja več primerov, s katerimi lahko otroku pomagate prebroditi te težavne situacije:

- Če otroka mučijo nočne more ali ga je strah samega v postelji, bo morda pomagalo, če bosta z očetom ali mamo čez dan ustvarila pesem o strahovih, ki ga mučijo ponoči. Tako se bo lahko spopadel s strahovi, ko so najmanj grozljivi, in se domislil, kako jih premagati. Ko vas otrok ponoči ves prestrašen pokliče, ga vzamite v naročje in mu pokažite, da ga lahko preprosto brundanje odvrne od tesnobe in mu napolni telo s pomirjajočimi vibracijami, ki odženejo vse 'pošasti'.
- Plahemu, zadržanemu otroku koristijo igre, v katerih sledi voditelju. Če otrok po vašem vzgledu koraka po hiši ter posnema vaše gibe in druge glasbene dejavnosti, mu to lahko pomaga izboljšati občutek za telo ter raziskati zvoke in gibe, ki jih sicer najbrž ne bi delal. Oblikovanje različnih zvokov med korakanjem – nizkih in visokih, odprtih in zaprtih samoglasnikov – ga spodbuja k oglašanju in uporabi glasu. Ko je na vrsti vodenje, se čuti za to sposobnega. Njegovo samozavest okrepi spoznanje, da je dovolj zanimiv, da mu sledite in ga posnemate.
- Če je otrok nekoliko boječ ali izjemno občutljiv, posnemite zbirko skladbic uspavank, in mu jih nenehno predvajajte. Vedno enaka glasba mu bo ugajala in ko jo bo poslušal in se naučil besedil, bo njegova samozavest morda nekoliko večja. Take otroke pogosto potolažijo pesmi, ki si jih starši izmislijo o njihovem življenju. Izmislite si nekaj pesmi, v katerih nastopajo vaš otrok, njegovi prijatelji, domači ljubljenci, družinski člani... Te pesmi mu pojte, medtem ko ga pestujete in ziblujete, nato pa jih posnemite, tako da jih bo lahko poslušal v postelji.
- Če je otrok agresiven in se pogosto razburi, mu zavrtite lahkotno pop glasbo, takoj ko vidite, da se jeza kopiči v njem. Raziskave so pokazale, da takšna glasba blaži neprimerno oziroma razdiralno vedenje predšolskih in starejših otrok. Predvajajte posnetke s pomirjajočim ritmom v ozadju, kot je *menuet* iz *Otroške simfonije* Leopolda Mozarta. Morda bo pomagal umiriti tudi vašega otroka.
- Če otrok ni sposoben mirno sedeti in poslušati, ga lahko pomirite s tem, da si ga posedete v naročje in predenj položite majhen boben in ga povabite naj z vami zapoje znano pesem. Zunanji ritem glasbe v otrokovem telesu ustvari nekakšen ritmični red in sprememba v načinu vedenja, bi morala biti opazna.

veliko natančnostjo posnemati vaše ploskanje ali topotanje, se drsati, vrteti, poskakovati, drveti in hoditi po prstih ter z očitno lahkoto igrati na tolkala. Prav tako je dlje časa sposoben ohranjati pozornost, zmožen preiščevati o več miselnih razsežnosti hkrati (npr. o velikosti in barvi predmeta), ter v mislih natančneje poustvariti pretekle dogodke, misli in čustvene izkušnje. Sposoben je presoditi ali je dejanje 'dobro' ali 'slabo', ali je človek 'prijazen' ali 'hudoben', ali je skladba 'zabavna' ali 'žalostna'. Pri tej starosti so povezave med glasbo in mišljenjem zelo močne, zlasti če otroka že od prvih dni obdajala glasba. Prav zato je možno, da bo tri ali štiriletni otrok svoje misli zapel namesto izrekel. V zgodnejših letih je bilo malčku dovolj, da je glasbo občutil, sedaj pa mora ob pesmi tudi peti, plesati ali pa si izmisliti čisto svojo pesem.

7.1 Glasbene igre:

- Že v zgodnejših letih se otrok zaveda glasbenih značilnosti znanih predmetov, kot so škripanje vrat, zvonjenje telefona in škrebjanje mačjih krempljev po tleh. Sedaj pa lahko z zastavljanjem vprašanj, kot so: 'Telefon ima visok zvok. Kaj ima še visok zvok? Ali lahko ustvariš tak zvok? Kaj ima nizek zvok?', spodbujate celovitejše in ustvarjalnejše zavedanje njegove okolice.
- Ustvarjalno mišljenje pri otroku boste dosegli s tem, da naredite premik od preprostega veselja ob petju pesmi k dejavnemu razmišljanju o njej. Otroku lahko na primer zapojete znano otroško pesem, nato pa jo zapojete še enkrat in pri tem izpuščate zadnjo besedo vsakega drugega verza ter pustite, da ga dopolni sam. Na primer: *'Lisička je prav zvita zver, pod skalco ima svoj...'* To je za dve ali triletnega otroka preprosta naloga in ko bo ugotovil, da ji je kos, bo srečen in ponosen nase. Ko mu bo postala igra dopolnjevanja domača, lahko zapojete pesem, ki je še ne pozna. Pred zadnjim verzom pesmi neha peti in vprašajte otroka, kako bi pesem dopolnil. Pustite mu, da sam zapoje konec. Nato odgovorite s 'pravim' koncem. Lahko se tudi pogovorita o razlikah med njegovim in resničnim koncem ter se odločita, kateri vama je bolj všeč.
- Seveda je lahko tudi gibanje enako ustvarjalno kot izmišljanje novega besedila na staro melodijo. Majhni otroci radi plešejo, poskakujejo in se zibljejo ob posneti ali živi glasbi. Ko malčku predvajate njegove najljubše skladbe, ga

vprašajte, na kaj ga različni odlomki spominjajo. Nato ga spodbudite, naj mirne odlomke izrazi z gibanjem po prstih, glasne dele pa s poskakovanjem s stopali. Pokažite mu, kako naj dvigne roko (ali celo telo), kot odgovor na višanje tonov in jo spusti, ko se toni nižajo.

- Z otrokom lahko tudi uglasbita zgodbice, ki mu jih berete in sicer z zvočnimi učinki. Če junak zgodbe 'zbeži od doma', lahko vaš otrok stresa komplet zvončkov in s tem ponazori tek. Če so v zgodbici opisane različne živali, jih lahko oponaša z različnimi glasbili in toni. Pri imitiranju medveda bo tako uporabil nižje tone, pri imitaciji miške, pa višje, cvileče tone. Če veverici pade na glavo želod, lahko v pravem trenutku z lesenimi palčkami doda primeren zvok...Več kot bo otrok na neprisiljen način eksperimentiral z glasbo, bolj domače mu bo to postajalo in raje se bo podajal v ustvarjalno dejavnost.
- Izberite priljubljeno Mozartovo skladbo, jo z otrokom poslušajte ter se med poslušanjem pogovorita kakšne podobe, barve in zgodbe vama v mislih pričara glasba. Nato znova predvajajte posnetek in otroka spodbujajte, naj s telesom ponazori te podobe – naj na primer zaigra veselega metulja, medtem ko posluša določen del skladbe, ali nemirno majhno žabico, ko posluša drugega. Bolj ko bodo vaši predlogi natančni (na primer: vznemirjena, živahna, vrteča se, plešoča princeska, namesto samo plešoča princeska), bolj boste spodbudili otrokovo domišljijo. Vlogi lahko zamenjata in otrok predlaga, kako bi vi lahko ponazorili glasbo. Ta medigra bo ne le razgibala možgane vašega otroka, ampak bo ustvarila vesele spomine za prihajajoča leta.
- V tem obdobju boste gotovo slišali, kako otrok, morda nevede, na glas poje svoje misli. Pesem navadno sestavlja melodija, ki mu je znana in v katero je otrok vstavil svoje lastno besedilo. Otroka v takšni situaciji pohvalite, mu povejte, da je naredil nekaj ustvarjalnega in zabavnega. Prosite ga, naj pesem ponovi in jo z njim zapoje. Pesem zapišite na list papirja. Če pa ne znate zapisovati glasbe, potegnite na papirju krato črto za vsak ton, da boste označili višino tona. Avtor nam v knjigi predstavi primer verza: *'Pojedel sem svoj sladoled'*, zapetem na melodijo: *'Moj očka ima konjička dva'*, ki ga napišite pod črtice za besedilo. Pesmico ilustrirajte z risbico, kot v glasbenih slikanicah (primer slikice dečka in sladoleda, spodaj), ter jo še enkrat zapoje in s tem

Ugotovili pa smo, da je pri glasbenem pouku za otroka te starosti najpomembneje vaše sodelovanje, saj bo izboljšalo otrokovo igranje in povečalo njegovo veselje in motivacijo. Lahko se zgodi, da so nekaterim otrokom, zlasti tistim z učnimi težavami ali motnjami v telesnem razvoju, nekatere vaje morda pretežke. Če se to zgodi, vsako nalogo razdelite na zelo majhne korake, obenem pa ne vztrajajte, da mora vsak korak vedno izvesti brezhibno. Dovolite mu, da si oddahne. Priznajte mu, kako težavne so lahko naloge in ga pohvalite za napredek, ki ga pokaže.

7.3 Kaj pravijo strokovnjaki?

- Obstaja več vrst študij, ki dokazujejo, da je izkušnja, ki jo otrok dobi z vajo povezana z boljšo prostorsko in časovno predstavo, z večjo ustvarjalnostjo, izboljšanim znanjem matematike, estetskim čutom, socialnimi stiki, intelektualnimi sposobnostmi, celo s povečanjem sposobnosti za učenje tujih jezikov.
- V neki raziskavi, so v obdobju dveh do treh let spremljali skupino otrok, pri katerih je polovica otrok obiskovala pouk klavirja, polovica pa ne. Otroci, ki so igrali instrument, so se v ocenah dvignili na sam vrh, kontrolna skupina pa je ostala, kjer je bila.
- V neki drugi raziskavi, so prvošolčki, ki so imeli po pol ure glasbenega pouka na dan, po enem letu pokazali v primerjavi z ostalimi, ki glasbenega pouka niso imeli, znatno povečanje ustvarjalnosti kot tudi zaznavno motoričnih sposobnosti.
- Raziskave kažejo, da je dejavno ustvarjanje glasbe občutno koristnejše kot samo poslušanje.
- Raziskave so prav tako pokazale, da otroci med tretjim in petim letom starosti spontano in svobodno eksperimentirajo z glasbili, ki so jim na voljo, ustvarjajo pesmi in s telesnimi gibi posnemajo ritme. Te pesmi imajo zelo jasno organizirane vzorce, čeprav se vam morda sliši, kot navadno udarjanje po klaviaturi, otrok te vzorce in oblike zelo premišljeno vadi. Prav zato, je navadno najbolje, da ga prepustite eksperimentiranju in njegovega igranja ne skušajte kar naprej popravljati.
- Avtor v knjigi navaja tudi strokovnjaka Šiniči Suzukija, violinista, ki je na Japonskem poučeval glasbo in svojo metodo poučevanja utemeljil na tem, da

se otroci naučijo maternega jezika zelo hitro in naravno, ne gleda na njegovo zapletenost, zaradi nenehnega ponavljanja in spodbujanja staršev. Ugotovil je, da bi lahko na enak način poučevali tudi glasbo. Pri učenju jezika, otrok besede najprej govori in nato bere. Suzuki je zato vztrajal, da morajo učenci najprej dobro igrati, šele na to naj se učijo branja not. Otrok pri razvoju jezika besede vedno znova sliši in izgovarja. Dr. Suzuki je bil prepričan, da mora otrok večkrat slišati in igrati svoj glasbeni repertoar ter se učiti tako tehnike kot glasbe v majhnih, zaporednih korakih. Zato Suzukuijeve vadbene ure dopolnjuje vsakodnevno poslušanje istih posnetkov. Po Suzukijevi metodi imajo veliko vlogo tudi starši, saj aktivno sodelujejo tako v razredih, kot doma. Naučijo se snov, opazujejo učitelja in otroka, doma pa prevzamejo vlogo učitelja violine. Suzuki poudarja, da ima vsak otrok neomejene možnosti, če je vzgajan z ljubeznijo.

7.4 Izbor glasbe, ki jo lahko poslušate v tem času (po navedbi avtorja knjige):

- *Koncertantna serenada št. 9*, K. 320. Glasba, ki ustvari praznično razzpoloženje.
- *Rondo Alla Turca*. Odlična skladba ob kateri lahko ploskate, se gibljete v skladu z glasbo in poslušate ritmične poudarke, glasba za razgibavanje uma in telesa.
- *Kotiljon in Allegro iz Divertimenta v b-molu*, K. 15. Sijajna skladba za skrivalnice.
- *'Papagenova pesem'* iz *Čarobne piščali*, K. 620. Pomagajte otroku, da si bo predstavljal, kako med poskakovanjem, plesom in vrtenjem igra na čarobno piščal.

8 POZITIVEN VPLIV GLASBE NA OTROKA OD ČETRTEGA DO ŠESTEGA LETA

Slika 7: Otroci plešejo

Obstaja veliko raziskav, ki preučujejo pozitivne učinke ritma in zvoka na majhne šolarje. Skupina ruskih raziskovalcev je dokazala, da se prednosti poslušanja glasbe pokažejo že pri predšolskih otrocih. Testirali so skupino štiriletnikov, ki so šest mesecev vsak dan eno uro poslušala klasično glasbo, ki so jim jo predvajali v ozadju, medtem ko so se otroci kratkočasili po svoje. Pri otrocih so ugotovili povečano ritmično frekvenco alfa, povezano s stanjem sproščenosti in ustvarjalnim sanjarjenjem, pa tudi večjo skladnost različnih območij v možganih. Prav tako pa so odkrili, da v ozadju predvajana ljudska ali pop glasba v učilnici občutno poveča socialne stike med otroki.

Naloga učiteljev v vrtcih in šolah je prebuditi otroška ušesa s pesmijo, spodbuditi njihovo zanimanje za glasbo, oblikovati njihov glasbeni okus in jih seznaniti z glasbeno dediščino. Štiri do šestletni otroci bi morali imeti priložnost uživati v skupnem petju, naučiti se pravilno peti in slišati vrsto otroških pesmi. Na ta način bo veselje do skupnega muziciranja vodilo k boljšim slušnim sposobnostim, bolj izostrenemu občutku za ritem in usklajeno gibanje, pa tudi k večjemu občutku, da so del skupnosti. Eden največjih zagovornikov glasbenega izobraževanja otrok v vrtcih je bil Zoltan Kodaly, madžarski skladatelj in ustvarjalec ljudske glasbe, ki je razvil učni načrt za otroke te starosti, ki temelji na pesmi in gibanju. V neki raziskavi so se prvošolci, ki so sedem mesecev petkrat na teden po eno minuto sodelovali v Kodalyevem programu spoznavanje glasbe in bivanja, na standardnem preizkusu

branja izkazali občutno bolje kot 'neglasbena' skupina. Eden izmed razlogov je fiziološki, saj poslušanje glasbe upočasni poslušalčev srčni utrip, aktivira možganske valove razmišljanja na višji ravni in ustvari pozitivno, sproščeno, odprto stanje duha, ki je idealno za učenje. Prav tako je dokazano, da struktura in estetska privlačnost melodij pomagata ohranjati podatke, ki jo spremljajo.

Seveda pa vrtec in prvi razred nista namenjena samo družabnim stikom in igram, ampak imata učne načrte s konkretnimi nalogami, ki se jih je treba držati. Pot do otrokovega uma pa poteka preko čutil. Če poskrbite, da bo imel otrok bogate, harmonične, glasbene učne izkušnje, spodbujate in povečujete njegovo sposobnost za razmišljanje na jasen in vedno bolj kompleksen način, ter mu kažete, kako prijetno je lahko učenje. Učenje ob glasbi, s pesmimi, melodijami, zveni in ritmi pa je idealen način za spodbujanje otrokovega uma ob pomoči njegovega telesa. To so med drugim dokazali z raziskavo, v kateri so raziskovalci skupine štiri in petletnih otrok učili poimenovati dele telesa. Prvo skupino so učili z besedami brez glasbe. Drugo so učili z besedami in gibi. Tretji skupini so dele telesa predstavljali s pesmijo. Četrta pa so nove izraze predstavili v obliki plesa ob glasbi. Po dvajsetih dneh so zadnje tri skupine pokazale boljše rezultate kot prva. Največji napredek pa je pokazala četrta skupina, kjer so uporabili metodo učenja s pomočjo plesa ob glasbi.

8.1 Izbor glasbe, ki jo lahko poslušate v tem času (po navedbi avtorja knjige):

- *Rondo iz Male nočne glasbe*, K. 525. S to glasbo boste otroka opozorili, da se bliža čas učenja, saj zlahka zbudi otrokovo pozornost.
- *'Vol che sapete'* iz *Figarove svadbe*. Ob tej melodiji bo otrok sanjaril o lepoti in veselju.
- *Andante iz Kasacije*, K. 63.
- *Variacije na pesem 'Oh, kako je to hudo...'*, K.265.
- *Lajnar*, K. 611.
- *Bitka*, K. 535.
- *Minuet iz Divertimenta v b-molu*, K. 287. Ob tej glasbi ima otrok priložnost, da si izmisli svoj ples, balet, telovadne ali razgibalne vaje.

9 POZITIVEN VPLIV GLASBE NA OTROKA OD ŠESTEGA DO OSMEGA LETA

Slika 8: Prvošolček

V času, ko otrok obiskuje osnovno šolo, postopoma opusti preproste pesmice in ples zgodnjega otroštva, ter vstopi v veliki izzivalni svet branja, pisanja, računanja, glasbe... Intelktualno delo postaja vse pomembnejši del njegovega življenja. Njegove sposobnosti za učenje so sprva še nerazvite, toda ob glasbi lahko pridobi zdrave navade, ki mu bodo pomagale vsa leta šolanja. Zopet opazimo kako pomembna sta ritem in melodija, saj lahko pomagata oblikovati njegove prve korake v logično mišljenje, izboljšata pomnjenje novih konceptov in ga vodita pri začetkih branja, pisanja in računanja. Ritem mu pomaga strukturirati misli in spodbuja logično razmišljanje, melodija pa izostri čustva in izboljša njegove intelektualne sposobnosti. V tem času lahko otroka spodbudite, da se nauči novih iger, plesov, pesmic, ter da s petjem ali igranjem na glasbilo raziskuje slušni spekter. To bo izostrilo njegove slušne spretnosti, improviziranje mu bo pomagalo izostriti občutek za samega sebe kot posameznika, sodelovanje v plesni, pevski ali instrumentalni skupini, pa ga bo seznanilo s svojim telesom. Vsako od teh novih odkritij bo dopolnilo otrokovo raziskovanje sveta. Če ga boste mirno vodili po poti glasbe in mišljenja, bo kar najbolje izkoristil um, s katerim se je rodil.

Šest oziroma sedemletni otrok se je sposoben osredotočati na nalogo približno sedem do osem minut. Sposobnost za ohranjanje pozornosti se vsake dve ali tri leta podaljša za dve do tri minute. Pri osem do devetletnih otrocih traja pozornost navadno sedem do deset minut. V tej starosti potrebuje otrok vsaj dve minuti prehodnega obdobja

pred začetkom nove dejavnosti. Ti vzorci so pomembni, kadar se trudimo otroku pomagati pridobiti dobre učne navade.

Drugošolci so dovzetnejši za členjenje ritmov, zato lahko pri tej starosti poleg dvočetrtinskega in štiričetrtinskega takta otroških pesmic, začnete uvajati tudi tričetrtinski takt valčka. Kadar se z otrokom pogovarjate ali pojete, občasno igrivo spremenite ritem glasbe ali besed in ga spodbujajte, da tudi sam poskusi. V tem obdobju postane pomembnejša tudi melodija, pa naj gre za poslušanje glasbe, igranje na glasbilo ali petje. Medtem ko ritem aktivira gibalne vzorce v telesu, je melodija s svojo zgodbo in obliko bliže jeziku.

Otrok ob vstopu v tretji razred izboljša dojemljivost za svet okoli sebe in zgodbe, ki jih sliši. Ta zdravi razvoj miselnih sposobnosti boste spodbudili z igranjem in petjem ljudskih balad ter drugih pesmi, ki pripovedujejo zgodbo. Po petju ali poslušanju takšnih pesmi ga vprašajte, kako se je po njegovem mnenju počutila oseba v pesmi, zakaj je bila vesela ali žalostna. Vprašajte ga, kaj misli, da bo oseba storila sedaj, ko se je zgodba končala. Spodbudite ga, naj pesem poveže s svojim lastnim življenjem. Npr: 'Si kaj podoben temu dečku?' 'Si ti kdaj naredil kaj podobnega?'... Ko otrok pri branju napreduje od izgovarjanja besed do razumevanja vsebine, mu bodo taki pogovori pomagali, da bo bolje bral.

9.1 Izbor glasbe, ki jo lahko poslušate v tem času (po navedbi avtorja knjige):

- *Variacije iz Simfonije*, K. 297b. Ponavljanje je eden najboljših načinov za učenje podatkov. Otroku naj bo med poslušanjem pozoren na to, katera melodija se ponavlja.
- *Andante iz Simfonije št. 6*, K. 43. Risanje pomaga razvijati sposobnost za orientacijo v prostoru desne možganske poloble. Otroku dajte papir in barvice ter pustite, da zanosni zvoki tega stavka navdahnejo njegovo domišljijo.
- *Andantino grazioso iz Simfonije št. 18*, K. 130. Ta počasna, čarobna skladba bo pomagala vašemu otroku pri sproščanju.
- *Andantino iz Simfonije št. 24*, K. 182. Eno najboljših del, ki v glasbo vnaša jezik, kar jih je Mozart napisal. Če bo otrok poslušal, kako glasba razvija ideje, postavlja vprašanja in nato poslušalcu pomaga priti do odgovora, se bo seznanil s strukturo, ki jo bo kasneje uporabljal pri pisanju esejev in govorov.

- *Allegro aperto* iz *Violinskega koncerta št. 5*, K. 219. Pomaga napolniti možgane in dodobra 'razgiba' otrokova ušesa. Deset minut pred učenjem naj si otrok predstavlja, da dirigira orkestru. Aktivno poslušanje in gibanje povzroči, da so njegovi možgani in telo v polni pozornosti, kar pomaga k boljši zbranosti.
- *Prestissimo* iz *Serenade*, K.203. Otroku pomaga, da si zamisli svojo lastno gledališko predstavo z mnogimi osebami s številnimi različnimi občutki. Zamisli naj si kaj se dogaja z osebami, in naj dovoli, da se njegov um giblje skupaj s telesom.

10 POZITIVEN VPLIV GLASBE NA OTROKA OD OSMEGA DO DESETEGA LETA

Slika 9: Otroci

V času med osmim in enajstim letom se močno poveča otrokova sposobnost, za prepoznavanje, razlikovanje in posnemanje odtenkov pri poslušanju in ustvarjanju zvokov in barv. Zaradi takšnega razvoja, je to obdobje idealno za ukvarjanje z umetnostjo. Ker v tem času otrok veliko bolje posluša, je to najboljši čas za poučevanje besednega zaklada, učenje slovničnih pravil in odličen čas za učenje tujih jezikov, vendar je dovolj, da jezik spoznava samo slušno, npr. preko petja.

Otrok je prvič sposoben občutno izboljšati svoje glasbene, športne, gibalne in pisateljske spretnosti. Čas njegove koncentracije je vedno daljši, zato vztraja dokler ne doseže svojega cilja. Za skoraj vse otroke v tej starosti je značilno hrepenenje, da

bi pripadali skupini. Njegove sposobnosti za vključevanje v takšne skupine npr. k zborovskemu petju, igranju v šolskem orkestru in vključevanju k športnim ekipam, pa se povečajo. Te dejavnosti kar vzpodbujajte, saj mu to krepi samozavest in občutek o njegovi lastni vrednosti.

Zaradi čutne moči glasbe, njenega čustvenega bogatstva in sposobnosti, da govori tako levi kot desni polovici možganov, je ta odlično sredstvo za zbujanje otrokove pozornosti in 'uravnavanja' njegovega razmišljanja pred učenjem, med učenjem in po njem. V tretjem razredu postane pouk v šoli občutno zahtevnejši, zato bodite pazljivi na govorico njegovega telesa, da ne boste spregledali znakov utrujenosti. Ali plitvo diha? So njegova ramena zgrbljena? Je nemiren? Ali na njegovem obrazu opazite zmedenost? Vam s tonom glasu sporoča, da je izgubil zanimanje? Ali odvrta pogled? Če opazite te znake, potem je čas za počitek. Otroku lahko pomaga deset minut živahnih Mozartovih melodij, glasno petje ali celo kratek sprehod preden se bo umiril in začel delati domačo nalogo. Če to stanje utrujenosti opazite doma ali v glasbeni šoli, mu bo pomagalo, da boste z njim vstali in s komaj slišnim vzdihom 'zapeli' poljuben zvok, npr. 'aaaaaa' nato pa z vsakim naslednjim izdihom povečajta dolžino, glasnost in obseg. Ali pa začnita divje mahati z rokami, nato še z rameni, boki, nogami, stopali, nazadnje pa še z glavo – ves čas spuščajte zvok 'blblblbl', ki ga ustvarite, če sprostite usta in ličnice ter divje stresate z glavo. Primeren so tudi različni vzkliki. Npr. 'hip, hip, hura za šolo' (ali 'za violino'), kot tudi sireni podobno zavijanje, pri katerem so toni najprej visoki, se nato spustijo, kolikor je le mogoče nizko in potem spet dvignejo. Taki odmori bodo otroku pomagali, da bo razbistril misli, se umiril in se bolj koncentrirano posvetil dani nalogi.

V tem času bo devet ali desetletnik prav tako začel oblikovati mnenje o glasbi, ki jo ima rad in o tisti, ki je ne mara. Raziskoval bo glasbene zvrsti in začel oblikovati svoj glasbeni okus. Mozart je navadno najboljši, kadar se je treba učiti organizirati misli, ko pa se otrok loti ustvarjalnega projekta ali pa se spoprijema z vprašanji, ki nimajo preprostih, linearnih rešitev, je primernejši jazz, ker bolje spodbuja nove ideje. Glasba Milesa Davisa, Johna Coltranea ali drugih jazzovskih velikanov lahko spodbudi posebno ustvarjalno theta stanje, stanje možganskih valov, ki ga povezujejo z umetniškim in duhovnim razumevanjem. Glasbene zvrsti, pri katerih je ritem zelo pomemben, kot so rock, rap in druge, lahko pri starejših otrocih pomagajo ohraniti

zbranost v kaotičnem, nepredvidljivem okolju zaradi svoje strukture in povečajo sposobnost za organiziranost. Nasprotno pa novodobna ali ambientalna glasba pomaga zelo discipliniranim oziroma preobremenjenim otrokom, da se sprostijo. Brazilska glasba, ki združuje prvine latino, indijanske, afriške in južnoameriške tradicije, ima improvizacijske značilnosti jazza, vendar ravno dovolj privlačnosti ritma, da ohranja poslušalčevo pozornost. Ob tej glasbi se bo otrok počutil varnega, pomirjenega in polnega energije. Če bo otrok preizkušal različne glasbene zvrsti, se bo naučil, kako različne zvrsti vplivajo na njegovo duševnost. Če se bo lahko svobodno odločal, bo prav lahko izbral rock za čustveno sprostitev, vendar bo preklopil na Mozarta, preden se bo začel učiti – tudi kot najstnik. Če ga boste spodbujali, naj z vami deli razvijajočo se ljubezen do glasbe, mu boste pokazali, kako odprti ste do njega na vseh področjih njegovega življenja.

Ko začne otrok obiskovati višje razrede osnovne šole in pozneje srednjo šolo, se začneta njegov um in telo spreminjati in sta vedno manj pod nadzorom staršev. Glasbene in slušne vaje, ki ste jih vsa ta leta izvajali z otrokom, so bila zanj zelo močna spodbuda za učinkovito samoizražanje in zadovoljujoče, ustvarjalno življenje. Spoznal bo, da ga je glasba naučila tudi komunicirati, seznanila z ljudmi in zvoki sveta, disciplinirala njegova čustva, vodila njegovo telo, ter da je lahko njegova prijateljica vse življenje.

10.1 Glasbene Igre:

- Z vajo, ki je opisana v nadaljevanju, lahko otroku pomagamo, da utrdi poslušanje in prilagajanje različnim glasovom in pravilnemu intoniranju. To naredite tako, da s prijetno višino glasu izrečete nekaj v njegovo uho, nato pa počakate, da bo s svojim glasom ujel pravo višino. Če bo višino zgrešil, ne recite: 'Ne, tako ni prav.' Recite samo: 'Zdaj pa poslušaj še na drugi strani.' Ko bo zadel pravo višino, dvignite roko v znak, da sta ujela skupni glas. Ostanita še nekaj časa na tej višini, da bosta lahko uživala v tem občutku. Nato lahko vlogi obrneta, da otrok intonira ton, vi pa ujamete pravilno višino. Za začetek uporabljate zvok 'oo' ali 'ou'. Pozneje lahko nadaljujete z drugimi samoglasniškimi glasovi kot sta široki in ozki 'e'. Prav tako bodite pozorni, da poiščete za otrokov glas najprimernejše območje, torej ne intonirajte prenizko

ali previsoko. Naj otrok zveni še tako razglašeno, ga spodbujajte. Njegov porajajoči se občutek identitete je še vedno zelo krhek. Vsak glas je na koncu mogoče uglasiti.

- Otroku lahko predlagate, naj sam vzame v roko pravo taktirko in si predstavlja, da dirigira velikemu simfoničnemu orkestru *suito Hrestač, Čarovnikov vajenec* ali kak valček, koračnico ali simfonijo z izrazitim, enakomernim ritmom. Najverjetneje bo s telesom izrazi raznolikost dinamičnih sprememb. Spomnite ga, da dirigent ne pleše, ampak posluša in orkestru jasno diktira ritem in občutke. Na tak način bo lahko izrazil svoja čustva in občutke, ki mu jih vzbuja glasba.
- Otroka spodbujajte kolikor je le mogoče, da bo na podlagi lastnih izkušenj ustvarjal pesmi, glasbo in ples, seveda pa naj izvaja tudi svojo najljubšo popularno glasbo.
- Predstavite mu *programsko glasbo* – glasbo, ki posebej izraža zgodbo. Najbolj znana primera te zvrsti sta *Čarovnikov vajenec* ter *Peter in volk*. Sem sodi tudi *Suita velikega kanjona* Ferda Grofeja – magična glasba, ki popelje otroka po pokrajini, v kateri preživi nevihto. Smetanova *Vltava* sijajno riše podobo češke reke, ki začne pot v obliki dveh potočkov (dva klarineta), se širi in že široka teče skozi mesta in vasi. Seveda lahko otrok za razvijanje zgodbe uporablja tudi neklasično glasbo. Priljubljena je filmska glasba iz otroških filmov.

10.2 Izbor glasbe, ki jo lahko poslušate v tem času (po navedbi avtorja knjige):

- *Allegro moderato iz Violinskega koncerta št.2, K. 211*. Je več kot deset tisoč otrokom v več kot dvesto centrih za razvoj sluha, pomagal 'uglasiti ušesa' – po metodi dr. Alfreda Tomatisa, ki bi predlagal, da naj vaš otrok to glasbo posluša z desnim ušesom, obrnjenim proti zvočniku, da bo tako pred učenjem spodbudil svoj jezikovni center.
- *Andante iz Simfonije št.17, K.120*. Skladba je primerna za poslušanje pred učenjem, saj visoka frekvenca in počasnejši tempo pomagata, da se otrok umiri, hkrati pa je dovolj stimuliran za delo.
- *Adagio in Gran Partita iz Serende št. 10, K. 361*.
- *Andante iz Simfonije št. 15, K. 124*. Odlična izbira za začetek učenja. Medtem ko posluša to glasbo, lahko pripravi svojo pisalno mizo, ušesa in duha.

11 SEZNAM OTROŠKIH PESMI

Spodaj naveden seznam pesmi primernih za različna obdobja otrokovega življenja, je v knjigi dodala slovenska skladateljica Brina Jež Brezavšček. Obsega mnoge znane in manj znane pesmi.

Za nosečnost:

Uspavanka (J. Kuhar), Jaz imam pa goslice (J. Kuhar), Oh, kako je to hudo (fr. ljudska – W. A. Mozart), Barčica (ljudska), Mali zvonček (M. Voglar), Ko si srečen (švedska), Luna (M. Tomc), Večer (P. Kalan), Bele snežinke (M. Pirnik)

Za dojenčke (Od rojstva do šestega meseca):

Jingle Bells (J. Pierpoint), Biba raja (M. Voglar), Igramo se (ljudska), Metuljček cekinček (J. Bitenc), Izidor ovčice pasel (ljudska), Kumbaja (črnska), Kje je copatek (J. Kuhar), Majhna sem bila (ljudska), Sonček čez hribček gre (ljudska), Kuža pazi (J. Bitenc), Rasla je jelka (ljudska), Sneženi mož (M. Voglar), Na saneh (J. Bitenc), Babica zima (M. Voglar), Uspavanka (W. A. Mozart).

Za otročičke (od šestega do osemnajstega meseca):

Na planincih (ljudska), Pleši, pleši črni kos (ljudska), Siva kučma (J. Bitenc), Osel in kukavica (A. Gretry), Zajček (J. Jež), Lisička (ljudska), Otrok poje (M. Pirnik), Ringa ringa raja (ljudska), Živalski raj (M. Voglar), Medvedek pleše (J. Bitenc), Zvončki – iz čarobne piščali (W. A. Mozart), Muca in kuža (J. Jež), Vetrič, veter (M. Voglar)

Za malčke (od osemnajstega meseca do treh let):

Šmentana muha (ljudska), Vse najboljše za te (severnoameriška ljudska), Mi se 'mamo radi (ljudska), Snežec (K. Pahor), Zima je prišla (ljudska), Trara pošto pelja (ljudska), Naša putka (J. Jež), Ježek (J. Kuhar), Pika polonica (M. Voglar), Medved (J. Jež), Prepelica (F. Serajnik), Pesmica o čričku (M. Voglar), Dežek (C. Cvetko), Mucasta pesem (B. Jež Brezavšček), Izštevanka (J. Jež), Rutica (kitajska ljudska), Kaj delajo živali pozimi (M. Voglar), Abraham 'ma sedem sinov (ljudska), Drežnica (ljudska), Žogica (M. Voglar), Rdeča žoga (J. Bitenc), Medvedek (A. Špan), Bredica (J. Kuhar), Mlinček (J. Bitenc), Katarina Barbara (ljudska), Miška (A. Weingerl).

Za cicibančke (od tretjega do četrtega leta):

Mali potepuh (W. A. Mozart), , Mojster Jaka (francoska), Naša četica koraka (J. Bitenc), Priletela muha na zid (tradicionalna), Jutri se bom v mesto peljal (ljudska), Moj očka 'ma konjička dva (ljudska), Tom di dli daja (J. Bitenc), Lepa Anka (ljudska), Sonce za goro zahaja (ljudska iz Peruja), Fse kaj lazi po ten sveti (ljudska), Ptičja svatba (ljudska), Jutro na farmi (severnoameriška ljudska), Jaz sem muzikant (ljudska), Miška in mavrica (J. Jež), Srečali smo mravljico (ljudska), Otrok poje (M. Pirnik), Uganka (M. Pirnik), Nina nana (M. Pirnik).

Za cicibane (od četrtega do šestega leta):

Pomladne piščalke (E. Adamič), Zvonček (M. Pirnik), Prvo leto služim (ljudska), Kralj Matjaž (M. Pirnik), Ciciban in čebela (M. Pirnik), Jaz pa grem na zeleno travco (ljudska), Rdeče češnje rada jem (ljudska), Kostanjček zaspanček (M. Voglar), Svatba v gozdu (B. Brezavšček), Binček in kos (J. Bitenc), Zajček (ljudska), Palčkov ples prijateljstva (M. Voglar), Jutranja Rosa (J. S. Bach), Marko skače (ljudska), Mornarska (angleška ljudska).

Za mlajše šolarje (Od šestega do osmega leta):

Ob novoletni jelki (M. Pirnik), Polka je ukazana (ljudska), Očetov svet (W. A. Mozart), Otroške radosti (W. A. Mozart), Sem Ribnčan Urban (ljudska), Moj očka 'ma konjička dva (ljudska), Potovanje (J. Jež), Sončno jutro (F. Miličinski Ježek), DO RE MI (Richard Rodgers), Ljubljanski zmaj (U. Rojko), Pomladno sončece (F. B. Mendelssohn), Zvončki (M. Kogoj), Pridi, ti fantič (slovaška), Na avinjonskem mostu (francoska ljudska), Na sredi polja raste (grška ljudska), Tih večer (italijanska ljudska), Taščica mavčica (ljudska), Predica (ljudska), Regiment po cest gre (ljudska), Jager pa jaga (ljudska), Jaz pa pojdem na Gorenjsko (ljudska), Kje so tiste stezice (ljudska), Uspavanka (J. Brahms), Labodi (islandska ljudska).

Za starejše šolarje (Od osmega do desetega leta):

Ne čakaj na maj (B. Lesjak), Naša mala nočna glasba (po W. A. Mozartu, L. Meierhofer), Mladinska (M. Kogoj – J. Jež), Mrzel veter tebe žene (ljudska), Hrepenenje po pomladi (W. A. Mozart), Prijateljsta (W. A. Mozart), Po jezeru (ljudska), Ave verum (W. A. Mozart), Ko bi ljudje ljubili se (neznani avtor), Oda radosti (L. van Beethoven), Le zapojmo (J. Jež), Sreča na vrhovi (iz istoimenskega filma), Kaj ti je deklica (ljudska), Rasti mi rasti travica zelena (ljudska), Nocoj, pa oh, nocoj (ljudska), Rumena podmornica (J. Lennon – McCartney), Travniki so že zeleni (ljudska).

12 LITERATURA

Campbell Don G. (2004). Mozart za otroke: prebujanje otrokove ustvarjalnosti in mišljenja s pomočjo glasbe; [prevod Jure Potokar]. – Ljubljana : Tangram, 2004
Prevod dela: The Mozart effect for children

13 ZAKLJUČEK

Namen naše naloge je bil navdušiti starše in glasbene pedagoge za večjo kreativnost in veselje pri poučevanju oziroma uporabi glasbe v razvoju in vzgoji otrok, ter odpreti široko paleto glasbene literature, predvsem Mozartove glasbe, primerne za otroke. Veselje in motiviranost otrok za glasbo, njihova sproščenost in celovit razvoj, ki ga odpira glasbeno udejstvovanje je namreč tudi za odraslega močna motivacija in nagrada ob njegovih naporih vstopiti v otroški svet in vanj prinesiti nekaj dragocenega, kar ga bo spremljalo skozi vse življenje,....